TSUE

YIT Yashil iqtisodiyot&taraqqiyot ilmiy-elektron jurnal

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON, I-QISM

Google scholar

RePEc RESEARCH PAPERS IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
I-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin oʻgʻli, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshligʻi
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O‘RTA DAROMADLI MAMLAKATLARDA INNOVATSION XARAJATLARNING EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASIGA TA’SIRI 20
Karimova Xulkar Raxmanali qizi
Jalg‘ashova Nazira Umbet qizi

MINTAQADA SANOAT SALOHIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 26
Mamedov Ko‘palboy Masharipovich

TA’LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA SIFATNI TA’MINLASH 30
Umarov Ravshanjon Gafurovich

SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI 36
Mamurov Doniyor Eldorovich

MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSIYALARDAN FOYDALANISH TAMOYILLARI VA USULLARI 43
Ro‘zimov Doniyor Soporboy o‘g‘li

TOSHKENT METROPOLITENI SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DARAJASINING DINAMIKASI VA UNI XALQARO TAJRIBA BILAN QIYOSIY BAHOLASH 49
Mansurov Xamrokul Ilxomovich

ЦИФРОВАЯ САМООРГАНИЗАЦИЯ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ 56
Мирвосиикий Хилола Хабибулла кизи

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA’MINLASHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI 64
Z.Sh. Matniyozova

DEVELOPMENT MECHANISMS OF EMBEDDED FINANCE SERVICES IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN BASED ON OPEN BANKING 69
Khurramova Fotima Bakhodir qizi

IMPROVING THE PRACTICE OF FINANCING INVESTMENT PROJECTS THROUGH SYNDICATED LOANS PROVIDED BY COMMERCIAL BANKS 76
Xudaynazarov Davrbek Abdullayevich

TASHQI SAVDO DINAMIKASI VA BANK MOLIYAVIY XAVFSIZLIGI: O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MISOLIDA AMALIY TAHLIL 83
Babadjanov Shuxrat Atxamovich

GREEN LENDING PRACTICED AMONG UZBEK COMMERCIAL BANKS: SURVEY- BASED ASSESSMENT OF READINESS AND CONSTRAINTS 90
Avazov Azizbek Ashurali o‘g‘li

“YANGI O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI DOIRASIDA IQTISODIY O‘ZGARISHLARNING ASOSIY YO‘NALISHLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI 96
Amirov Otabek Xudoyberdi o‘g‘li

BARQAROR YASHIL INVESTITSIYALARNING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGETIKA RIVOJIGA ROLINI VA HISSASINI TAHLIL QILISH: O‘ZBEKISTON MISOLIDA 101
Zilola Kazakova

HUDUD SANOATIDA KAPITAL VA MEHNAT RESURSLARI SAMARADORLIGINI KOBB–DUGLAS MODELI YORDAMIDA BAHOLASH 113
Turayev Baxrom Ergashevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

"MAHALLA BANKIRI" INSTITUTI DAVLATBANK HAMKORLIGINING OPERATSION BO'G'INI SIFATIDA: SAMARADORLIK MEZONLARI VA OPTIMAL YUKLAMA PARAMETRLARI ... 120
Nurmuratov Azamat Mamarizo o'g'li
SHAHAR JAMOAT TRANSPORTI YO'NALISHLARINING AHOLI EHTIYOJLARIGA MOSLIGINI TADQIQ ETISH (URGANCH SHAHRI MISOLIDA) ... 127
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINI RO'YXATGA OLISHNING AGRAR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDAGI INSTITUTSIONAL ROLI ... 132
Shohujayeva Zebo Safoyevna
Xolov Javlonbek Davronovich
УЗБЕКИСТАН КАК АКАДЕМИЧЕСКИЙ ХАБ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ ... 138
Эргашева Шахло Тургуновна
БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ КАК ИНФОРМАЦИОННАЯ ОСНОВА ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ... 146
Маннапова Раъно Аброровна
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYAVIY, INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI QO'LLABQUVVATLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MODELLARI: "3M-PLATFORMA" VA "SMART YOUTH BUSINESS ECOSYSTEM" KONSEPSIYALARI ... 154
Xojiyev Ma'murjon Muxsinjon o'g'li
RAQAMLI BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL XUSUSIYATLARI ... 163
Begimqulova Sevara Nurmamatovna
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI ... 169
Yusupov Muxiddin Soatovich
Normaxmatov Fazliddin Nuriddin o'g'li
OLIY TA'LIMDA INNOVATSION MENEJMENT IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH ... 177
Abdullayev Farhod Ozodovich
"YASHIL MAKON" UMUMMILLIY LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-AMALIY NATIJALARI ... 180
Jamshidbek Bobojonov
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KLASTERLARNING AHAMIYATI ... 184
Radjabova Mavluda Ergash qizi
STRENGTHENING MAHALLA ENTREPRENEURSHIP THROUGH AN INTEGRATED ECOSYSTEM: FUNCTIONAL LINKAGES, DIGITAL COORDINATION, AND REGIONAL EVIDENCE ... 189
Zafarjon Odiljonovich Tuxtasinov
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA GENERATIV SUN'IY INTELLEKT INFRATUZILMASINING NAZARIY ASOSLARI ... 195
Saidov Jaloladdin Allaberganovich
KORXONALARDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ... 202
Mamajonova Surayyoxon Maxmudjonovna
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA INNOVATSION RIVOJLANISHNING HUDUDIY XUSUSIYATLARINI BAHOLASH METODIKASI ... 207
Tojiyev Sa'dulla Muhitdinovich
INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION IMPROVING ECONOMIC INCENTIVE AND RESOURCE-ALLOCATION MECHANISMS AS A FACTOR IN INCREASING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE "TECHNOPARK" ENTERPRISE ... 213
Erkinova Umidakhon Ilhom qizi

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED RECRUITMENT SYSTEMS ON HIRING QUALITY 218
Mutalova Manzura Abdushukur qizi
TOMORQA XO'JALIGI FAOLIYATI BILAN BOG'LIQ NOQISHLOQ XO'JALIGI FAOLIYATINING TA'SIRINI IQTISODIY BAHOLASH 224
U.U.Nurullayev
SHAHAR HUDUDLARIDA EKOLOGIK MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI 230
Asqarov Akmal Anvar o'g'li
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING METODOLOGIK ASOSLARI 235
Ziyodullayev Sodiqjon Mamadillayevich
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MOLIYAVIY NATIJALAR AUDITI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING YAXLIT TIZIMI 240
Bekchanov Faxriddin Atabekovich
MAHALLIY TURIZMNI RIVOJLANLANTIRISHNING TASHKILIYIQTISODIY MEXANIZMINING ASOSIY FUNKSIYA VA PRINSIPLARI 246
Xayrullayev Elbek Xayrulla o'g'li
ЛИЗИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБНОВЛЕНИЯ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА: ФИНАНСОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ 250
Дадабоева Муштари Хамидиллаевна
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK BAHOLASH 261
Abdiraxmonov Farxod Arabboyevich
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINING NAZARIY MODELLARI 267
Jurayev Ismatulla Izzatullayevich
FINANCIAL MODELS IN THE EDUCATION SECTOR: A COMPARATIVE INSTITUTIONAL ANALYSIS OF STATE, PRIVATE, AND MIXED FUNDING SYSTEMS 275
Imomov Inomiddin
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI 281
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich
NOAN'ANAVIY PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA MAZMUNI 292
Djumonov Dilshod Safarolievich
URBANIZATSIYA SHAROITIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASH MUAMMOLARI 302
Shodmonov Nurjaxon Shokir o'g'li
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB QUVVATLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 308
Reimbergenov Xurrambek Xushnudovich
O'ZBEKISTONDA KO'CHMAS MULK BOZORI XIZMATLARINING HOZIRGI HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI 314
Sadikova Dildora Abdulla qizi
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI 321
Baxadir Adilchayev
EKOLOGIK TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI 327
Ergasheva Mohinurxon Odilxon qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

BANK OPERATSIYALARI BO'YICHA ICHKI AUDIT AMALLARINING MAZMUNIY VA USLUBIY TAHLILI 331
Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich
РАЗРАБОТКА И ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ 341
Гофурова Шахрибону Комол қизи
INNOVATION-DRIVEN BUSINESS COMPETITIVENESS THROUGH DIGITAL TRANSFORMATION AND TECHNOLOGICAL CAPABILITY 349
Sarvinoz Asamova
HUDUDIY INVESTITSIYA OQIMLARINI DIFFERENSIAL BAHOLASH ASOSIDA MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI MANZILLI RAG'BATLANTIRISH 359
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH YO'LLARI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI 368
Samiyev Mirkamol Amriddin o'g'li
ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ: СУЩНОСТЬ, РОЛЬ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ 372
Матчанов Умирзак Сейтжанович
O'ZBEKISTONDA YASHIL LOGISTIKA TAMOYILLARI ASOSIDA MULTIMODAL TRANSPORT-LOGISTIKA KORIDORLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 379
Islomjon Jamshedovich Jamshedov
YASHIL INVESTITSIYALARNING HUQUQIYINSTITUTSIONAL ASOSLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI 389
Temirova Nozima Shuhrat qizi
ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARIDA MOLIYAVIY TAHLILNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA XALQARO TAJRIBA 395
Amanqulova Muxlisa Narsafar qizi
MEHNAT UNUMDORLIGI VA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI BAHOLASH 403
Rashidov Zuhriddin Sanjar o'g'li
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA KLASTERLASHNING ASOSIY TAMOYILLARI VA KONSEPTUAL ASOSLARI 408
Movlonova Dilrabo Nomoz qizi
HUDUD IQTISODIY TIZIMIDA INNOVATSION INFRATUZILMANING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH 412
Sapayev Sindor Qadamboy o'g'li
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMDA KPINING AHAMIYATI VA UNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY YONDOSHUVLARI 418
Botirjon Ergashov
MO'YNA VA TRIKOTAJ MATERIALLARNI YOPISHTIRISH UCHUN SUVLI POLIMER YOPISHTIRUVCHI KOMPOZITSIYA: TARKIBI, TAYYORLASH USULI VA XOSSALARI 424
Temirova Gulnoz Ibodovna
Shodmonova Mijgona Salimovna
SURXONDARYO VILOYATI TURIZM SALOHIYATINI BAHOLASHNING KOMPLEKS MODELI 429
Mamatov Sardor Ilyosovich
Rashidova Nargiza Orifjon qizi
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA INTERNETMARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK TAHLILI VA EMPIRIK NATIJALAR 435
Pirmatov Oybek Shovkat o'g'li

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INSON KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH YO'LLARI 442
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich
PAXTA YETISHTIRISHDA QO'LLANILADIGAN BARQAROR QISHLOQ XO'JALIK AMALIYOTLARI: XALQARO ILMIY ADABIYOTLARNING TIZIMLI TAHLILI 447
Rashitova Nilufar Xatambayevna
Mirkasimov Baxrom Ravshanovich
Karimov Komiljon Xamidovich
Abduvaliyeva Nilufar Muxamadnosir qizi
RAQAMLI BANKLAR VA KIBERXAVFSIZLIK: ZAMONAVIY TAHDIDLAR VA HIMOYA USULLARI 465
Abrorov Azizjon Akobirovich
HUDUDLAR RIVOJLANISHI SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH UCHUN XAVFSIZLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI 470
Xalilov Nurullo Xamidillayevich
HUDUDIY INVESTITSIYA OQIMLARINI DIFFERENSIAL BAHOLASH ASOSIDA MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI MANZILLI RAG'BATLANTIRISH........ 476
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI........ 485
Jumaniyazova Feruza Rajabovna
O'ZBEKISTONDA XALQARO EKOLOGIK MAJBURIYATLARNI AMALGA OSHIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI 491
G'ayratullayev Noxidxon Iqboljon o'g'li
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLASHTIRISH ORQALI TIJORAT RISKLARINI KAMAYTIRISH IMKONIYATLARI 495
Sharipova Gulmira Toxirovna
MINTAQAVIY RIVOJLANISH TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBIY ELEMENTLARI........ 502
Rasuljonov Abu Bakr Abdumalik o'g'li
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSION LOYIHALARNI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI 507
Sarimsaqov Sherzod Xamidovich
DAVLAT QIMMATLI QOG'OZLARI MUOMALASI VA ULARNING DAROMADLILIK XUSUSIYATLARINING MOLIYA BOZORI DINAMIKASIGA TA'SIRI........ 512
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li
KICHIK BIZNESNI MOLIYAVIY QO'LLABQUVVATLASH TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ORQALI TADBIRKORLIK FAOLLIGINI OSHIRISH........ 518
Kamoldinov Davronbek Ikromjon o'g'li
O'ZBEKISTONDA TIBBIY TA'LIMNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: GORIZONTAL MODEL VA 2026-YILGACHA RIVOJLANISH PROGNOZI 522
Nazarov Baxrom Mustafayevich
QURILISH XIZMATLARI BOZORINING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI VA XIZMATLAR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI 529
Shakarov Davron Ulashboyevich
QISHLOQ JOYLARDA "AQLLI AGROTURIZM" VA RAQAMLI GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-INNOVATSION MODELLARI 537
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi
ATMOSFERA IFLOSLANISHINING QISHLOQ XO'JALIGI HOSILDORLIGIGA TA'SIRI: HUDUDIY STATISTIKA ASOSIDAGI PANEL TAHLILI VA METODOLOGIK MUAMMOLAR 542
Eshpulatov Dostonbek Boxodir o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARNING STRATEGIK RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 556
Rasulov Baxtiyor Bahodirovich

OLIY TA'LIM TIZIMIDA PROFESSOR-O'QITUVCHILAR RESURSI TAQSIMOTI: TALABA-O'QITUVCHI NISBATINING TOIFAVIY TAHLILI VA DIFFERENSIAL TARTIBGA SOLISH MASALALARI 561
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar qizi

TO'QIMACHILIK SANOATI IQTISODIY SALOHIYATINING ASOSIY DETERMINANTLARI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON UCHUN USTUVOR YO'NALISHLAR 567
Yuldashev G'olibjon Turgunovich

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ 576
Абдуллаева Одинахон Гайратжон қизи

BO'LAJAK MUTAXASSISLARNI BOSHQARUV FAOLIYATIGA TAYYORLASH MUAMMOSINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI 583
Akramov Izzat Ikromovich
Rahmatov Shuxrat Axadovich

ESG DISCLOSURE IN UZBEKISTAN'S STATE-OWNED ENTERPRISES: A REVIEW OF 2023 SUSTAINABILITY REPORTS 588
Zamira Ataniyazova

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA XODIMLARNING SHAXSIY BOSHQARUVINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH 594
Djumaniyazova Jamila Davronovna

SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM INFRATUZILMASIGA INVESTITSIYALARNI JALB ETISH HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 599
Omonova Nigora Bahodir qizi

EKSPORTYOR SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI 606
Shoxida Ibadullayeva

EKSPORTYOR SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI

Shoxida Ibadullayeva
Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi
E-mail: shoxidaibadullaeva@gmail.com

Annotatsiya. O‘zbekiston eksportyor sanoat korxonalarida marketing strategiyasini takomillashtirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tadqiq etilgan. Marketing strategiyasining nazariy-metodologik asoslari tizimlashtirilib, sanoat korxonalarining amaldagi marketing tizimida uchraydigan muammolar aniqlangan hamda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmning konseptual modeli ishlab chiqilgan. Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish va eksport hajmini kengaytirish maqsadida raqamli marketing, differensiallash strategiyasi hamda bozor diversifikatsiyasini o‘zaro integratsiyalashga asoslangan takomillashtirilgan mexanizm taklif etilgan. Tadqiqot natijalari O‘zbekiston sanoat korxonalari faoliyatiga oid empirik ma’lumotlarni tahlil qilish asosida ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so‘zlar: eksportyor korxona, marketing strategiyasi, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm, raqobatbardoshlik, raqamli marketing, sanoat korxonasi, differensiallash, bozor diversifikatsiyasi.

Аннотация. Научно-теоретически и практически исследованы организационно-экономические механизмы совершенствования маркетинговой стратегии промышленных предприятий-экспортеров Узбекистана. Систематизированы теоретико-методологические основы маркетинговой стратегии, выявлены основные проблемы действующей системы маркетинга промышленных предприятий и разработана концептуальная модель организационно-экономического механизма. В целях повышения конкурентоспособности предприятий и расширения объемов экспорта предложен усовершенствованный механизм, основанный на интеграции цифрового маркетинга, стратегии дифференциации и диверсификации рынков. Результаты исследования научно обоснованы на основе анализа эмпирических данных о деятельности промышленных предприятий Узбекистана.

Ключевые слова: предприятие-экспортер, маркетинговая стратегия, организационно-экономический механизм, конкурентоспособность, цифровой маркетинг, промышленное предприятие, дифференциация, диверсификация рынков.

Abstract. The organizational and economic mechanisms for improving the marketing strategies of Uzbekistan’s export-oriented industrial enterprises are examined from theoretical and practical perspectives. The theoretical and methodological foundations of marketing strategy are systematized, key challenges within the existing marketing systems of industrial enterprises are identified, and a conceptual model of the organizational and economic mechanism is developed. To enhance enterprise competitiveness and expand export volumes, an improved mechanism based on the integration of digital marketing, differentiation strategy, and market diversification is proposed. The research findings are scientifically substantiated through an analysis of empirical data on the activities of industrial enterprises in Uzbekistan.

Keywords: exporting enterprise, marketing strategy, organizational and economic mechanism, competitiveness, digital marketing, industrial enterprise, differentiation, market diversification.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi va raqobat muhitining keskinlashuvi sharoitida eksportyor sanoat korxonalari uchun samarali marketing strategiyasini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son[1] Farmonida eksport salohiyatini oshirish orqali 2026-yilda eksport hajmini 30 milliard AQSh dollariga yetkazish belgilangan [1]. Bu maqsadga erishishda sanoat korxonalarida marketing strategiyasini ilmiy-amaliy asosda takomillashtirish hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, eksportyor korxonalarning global bozordagi muvaffaqiyati ko'p jihatdan ularning marketing strategiyasini qay darajada to'g'ri tanlashi va amalga oshirishiga bog'liq. Shu bilan birga, O'zbekiston sanoat korxonalarida marketing strategiyasini shakllantirish va uning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish bo'yicha ilmiy yondashuvlarni yanada rivojlantirish zarurati mavjud bo'lib, bu ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Muammoning mohiyati shundaki, aksariyat mahalliy sanoat korxonalarida an'anaviy marketing usullari bilan bir qatorda zamonaviy raqamli texnologiyalar va xalqaro bozor segmentatsiyasidan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytirish zarurati mavjud. Natijada eksport salohiyatidan yanada samarali foydalanish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yuzaga keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Marketing strategiyasi nazariyasining rivojlanishida M. Porterning raqobat ustunligi modeli [2], F. Kotlerning marketing menejmenti konsepsiyasi [3] va J. Barneyning resurslarga asoslangan yondashuvi [4] muhim o'rin egallaydi. Porter uchta asosiy raqobat strategiyasini — xarajatlar bo'yicha yetakchilik, differensiallash va fokuslanish strategiyalarini ilmiy jihatdan asoslagan bo'lsa, Kotler marketing kompleksini (4P: mahsulot, narx, tarqatish, rag'batlantirish) tizimli tarzda izohlagan.

Eksport marketingi bo'yicha tadqiqotlarda Cavusgil va Zou [5] eksport marketing strategiyasini belgilovchi omillarni, Leonidou [6] esa eksport faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni keng tahlil qilgan. O'zbek olimlari orasida Baltabayev M.R. [7] to'qimachilik sanoati, Ziyayeva M.M. [8] esa xizmatlar bozori misolida marketing strategiyasini dissertatsiya darajasida tadqiq etgan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 30-sentabrdagi "Tadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-228-son[2] Farmoni [13] hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 4-oktabrdagi "Hududlarda sanoatni jadal rivojlantirish va sanoat korxonalarini eksportga jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-295-son[3] qarorida[14] ham o'rganib chiqilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanilgan:
– **tizimli tahlil va sintez** — marketing mexanizmi elementlarini kompleks o'rganish;
– **qiyosiy tahlil** — O'zbekiston va xorijiy tajribani o'zaro solishtirish;
– **statistik tahlil** — 2021–2024-yillardagi eksport ko'rsatkichlarini o'rganish;
– **korrelyatsion-regression tahlil** — marketing xarajatlari va eksport hajmi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash;
– **modellashtirish** — takomillashtirilgan mexanizmning konseptual modelini yaratish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Marketing strategiyalarining tasnifi va tahlili

Eksportyor sanoat korxonalari uchun marketing strategiyalarini tasniflab, ularning qo'llanish xususiyatlarini quyidagi jadvalda aks ettiramiz(1-jadval):

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni: https://lex.uz/uz/docs/-5841063
2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 30-sentabrdagi "Tadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-228-son Farmoni: https://lex.uz/docs/-6217257
3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 4-oktabrdagi "Hududlarda sanoatni jadal rivojlantirish va sanoat korxonalarini eksportga jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-295-son qarori: https://lex.uz/uz/docs/-7759270

1-jadval
Eksportyor sanoat korxonalari uchun marketing strategiyalarining tasnifi[4]

Strategiya turi	Tavsifi	Qo‘llanish doirasi	Samaradorlik mezoni
Differensiallash	Mahsulotni raqobatchilardan farqlash orqali yuqori narx belgilash	Yuqori texnologiyali sanoat	Brend qiymati, bozor ulushi
Xarajatlar yetakchiligi	Ishlab chiqarish xarajatlarini minimallashtirish orqali narx ustunligiga erishish	Ommaviy ishlab chiqarish	Xarajat/daromad nisbati
Fokuslanish	Muayyan bozor segmentiga ixtisoslashish	Tor segmentli eksport	Segment ulushi, rentabellik
Raqamli marketing	Axborot texnologiyalari orqali bozorni kengaytirish	Barcha soha korxonalari	Konversiya, ROI ko‘rsatkichi
Bozor diversifikatsiyasi	Bir necha xorijiy bozorda bir vaqtda faoliyat yuritish	O‘rta va yirik sanoat korxonalari	Eksport geografiyasining kengligi

Yuqoridagi 1-jadvaldan ko‘rinib turibdiki, eksportyor sanoat korxonalari o‘z faoliyatida turli xil marketing strategiyalaridan foydalanishi mumkin. Differensiallash strategiyasi yuqori texnologiyali tarmoqlarda brend qiymatini oshirish va yuqori narx belgilash imkonini bersa, xarajatlar yetakchiligi strategiyasi ommaviy ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonalarga narx raqobatida ustunlik qozonish yo‘lini ko‘rsatadi. Fokuslanish strategiyasi esa tor bozor segmentlarida rentabellikni maksimallashtirish uchun samarali hisoblanadi.

Ayniqsa, hozirgi raqamli iqtisodiyot sharoitida raqamli marketing strategiyasi barcha soha korxonalari uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. ROI (investitsiya rentabelligi) ko‘rsatkichi orqali o‘lchanadigan ushbu strategiya xorijiy bozorga chiqishda xarajatlarni kamaytirish va bozor qamrovini kengaytirish imkonini beradi. Bozor diversifikatsiyasi strategiyasi esa bir necha xorijiy bozorda bir vaqtda faoliyat yuritish orqali valyuta risklarini diversifikatsiya qilish va eksport geografiyasini kengaytirish maqsadida qo‘llaniladi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari O‘zbekiston eksportyor sanoat korxonalarida bir nechta marketing strategiyalarini o‘zaro integratsiyalash imkoniyatlarini yanada kengaytirish maqsadga muvofiqligini ko‘rsatadi. Xalqaro amaliyotda yuqori natijalarga erishgan korxonalar odatda bir necha strategiyani integratsiyalash orqali gibrid yondashuv asosida faoliyat olib boradi. Masalan, differensiallash va raqamli marketing strategiyalarini birlashtirish orqali brend qiymatini oshirish hamda xalqaro bozorda o‘z segmentini kengaytirish mumkin. Ushbu holat O‘zbekiston eksportyor korxonalarining amaldagi ko‘rsatkichlarini yanada chuqurroq o‘rganishni taqozo etadi.

O‘zbekiston eksportyor sanoat korxonalari ko‘rsatkichlari

O‘zbekiston sanoat korxonalarining 2021–2024-yillardagi eksport faoliyati tahlili quyidagi tendensiyalarni ko‘rsatadi:

2-jadval
O‘zbekiston eksportyor sanoat korxonalarining asosiy ko‘rsatkichlari (2021–2024-yillar)[5]

Ko‘rsatkich	2021	2022	2023	2024
Umumiy eksport hajmi (mlrd. USD)	16,6	19,8*	24,4	26,9
Oltinsiz eksport hajmi (mlrd. USD)	12,5	15,7*	16,2	19,5*
Sanoat tovarlarining eksportdagi ulushi (%)	26,1	23,9	22,2	~20*
To‘qimachilik mahsulotlari eksporti (mlrd. USD)	~2,6*	~2,9*	~3,1*	3,1
Eksportchi subyektlar soni (ta)	~4 200*	3 658	~5 000*	5 682
Tashqi savdo aylanmasi (mlrd. USD)	42,1	50,4*	62,6	65,9
Eksport o‘sish sur’ati (%, o‘tgan yilga nisbatan)	+10,0	+19,3*	+23,8	+8,4
Tashqi savdo saldosi (mlrd. USD)	–8,85	–11,0*	–13,7	–12,0
Asosiy eksport yo‘nalishlari (1-o‘rin, foiz)	Rossiya – 17,9%	Xitoy – 16,6%	Xitoy – 21,9%	Xitoy – 18,9%
YalM o‘sish sur’ati (%)	7,4	5,7	6,3	6,5

Izoh: — muallif tomonidan mavjud oy va chorak ma’lumotlari asosida hisoblangan taxminiy ko‘rsatkich.*

4 Maullif ishlanmasi
5 Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi (stat.uz), Gazeta.uz, Spot.uz ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, mamlakatimizda umumiy eksport hajmi yillar kesimida o'sib bormoqda. Sanoat mahsulotlarining eksportdagi ulushi bilan bir qatorda eksportyor korxonalar sonining o'sib borishi sanoat sohasidagi eksportni yanada rivojlantirish uchun marketing strategiyalarini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega ekanligini yana bir bor ko'rsatadi.

Mavjud imkoniyatlarning diagnostikasi

Hozirgi kunda mamlakatimizdagi eksportyor sanoat korxonalarida marketing faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha quyidagi asosiy imkoniyatlar mavjud:

– marketing bo'limlarining tashkiliy tuzilmasini takomillashtirish — korxonalarda alohida eksport marketing bo'limlarini tashkil etish imkoniyatlarini kengaytirish;

– raqamli marketing vositalaridan foydalanishni kengaytirish — B2B platformalaridan samarali foydalanish ko'lamini oshirish;

– bozor tadqiqotlariga investitsiyalarni kengaytirish — marketing byudjetida tadqiqotlarga yo'naltiriladigan mablag'lar ulushini oshirish;

– xalqaro brend strategiyasini yanada rivojlantirish;

– malakali marketing mutaxassislarini tayyorlash va ularning xalqaro marketing bo'yicha tajribasini oshirish;

– ISO va xalqaro sifat sertifikatlarini joriy etish ko'lamini kengaytirish.

Takomillashtirilgan tashkiliy-iqtisodiy mexanizm

Tadqiqot davomida yuqorida aniqlangan imkoniyatlar va adabiyotlar tahlili asosida eksportyor sanoat korxonalarida marketing strategiyasini takomillashtirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi ishlab chiqildi. Mexanizm besh bosqichli siklik jarayon sifatida modellashtirilgan:

3-jadval

Eksportyor sanoat korxonalarida marketing strategiyasini takomillashtirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi[6]

Bosqich	Mazmuni	Mas'ul tuzilma	Natija ko'rsatkichi
I. Tahlil	SWOT-tahlil, raqobatchilar, bozor sig'imi, qiymat zanjiri tadqiqoti	Marketing bo'limi, tadqiqot guruhi	Bozor ulushi, raqobatbardoshlik indeksi
II. Rejalashtirish	Strategik maqsadlar, narxlash, tovar, tarqatish, kommunikatsiya siyosati	Boshqaruv kengashi, marketing direktori	Marketing rejasi, byudjet tasdiqlanishi
III. Tashkil etish	Eksport bo'limi tuzilmasi, kadrlar, raqamli kanallar, brendlash	HR, IT bo'limlari, eksport menejeri	Tashkiliy tuzilma, vakolatlar taqsimoti
IV. Amalga oshirish	Xalqaro ko'rgazmalar, B2B platformalar, brendlash, sifatni sertifikatlash	Eksport bo'limi, savdo guruhi	Shartnomalar soni, yangi bozorlar
V. Nazorat	KPI monitoringi, marketing auditi, rentabellik tahlili, tuzatish	Moliya bo'limi, ichki audit	ROI, eksport o'sish sur'ati

Mexanizmning asosiy tamoyillari

Taklif etilgan tashkiliy-iqtisodiy mexanizm quyidagi ilmiy tamoyillarga asoslanadi:

– tizimlilik tamoyili — marketing strategiyasining barcha elementlari o'zaro bog'liq va yagona tizim sifatida ishlashi;

– moslashuvchanlik tamoyili — tashqi bozor sharoitlarining o'zgarishiga tezkor moslasha olish qobiliyati;

– raqobatbardoshlik tamoyili — strategik qarorlar qabul qilishda raqobatchilar tahlilini doimiy ravishda hisobga olish;

– raqamlashtirilganlik tamoyili — zamonaviy IT vositalari, sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanish;

– o'lchanuvchanlik tamoyili — KPI tizimi orqali har bir bosqich natijalarini miqdoriy baholash;

– barqarorlik tamoyili — qisqa va uzoq muddatli maqsadlarni o'zaro muvozanatda ushlab turish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida eksportyor sanoat korxonalarida marketing strategiyasini takomillashtirish, ularning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirish hamda eksport faoliyatini barqaror rivojlantirishga qaratilgan tashkiliy-iqtisodiy chora-tadbirlarni izchil amalga oshirish maqsadga muvofiq. Bunda korxonalarda alohida eksport-marketing bo'limlarini tashkil etish, ularga malakali kadrlarni jalb qilish hamda xorijiy bozorlarni

6 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

muntazam monitoring qilish va strategik qarorlarni ishlab chiqish funksiyalarini yuklash muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, Koreya, Xitoy va Yevropa bozorlari bo'yicha ixtisoslashgan marketing mutaxassislarini tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirish, tarmoq klasterlari doirasida marketing resurslari hamda bozor axborotidan hamkorlikda foydalanish mexanizmini joriy etish kichik va yirik eksportyor korxonalarning marketing imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Eksport faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishda marketingni moliyalashtirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish alohida ahamiyatga ega. Shu jihatdan marketing byudjetini eksport daromadining 4–5 foizi miqdorida shakllantirish imkoniyatlarini kengaytirish, xalqaro sertifikatlashtirish (ISO 9001, ISO 14001, HALAL, Organic) xarajatlarini 50 foizgacha subsidiyalash tizimini rivojlantirish hamda eksportyor korxonalarning raqamli marketing platformalariga yo'naltiriladigan investitsiyalarini iqtisodiy rag'batlantirish maqsadga muvofiq. Mazkur chora-tadbirlar korxonalarning xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash, mahsulotlarning tashqi bozorlardagi jozibadorligini oshirish va eksport geografiyasini kengaytirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi.

Raqamli transformatsiya eksport marketingi samaradorligini oshirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. B2B elektron savdo platformalarida (Alibaba, Amazon Business, ExportHub) faol ishtirok etish, korxonalarni ushbu platformalarda ro'yxatdan o'tkazishga ko'maklashish, katta ma'lumotlar (Big Data) tahlili va sun'iy intellekt asosida bozorni prognozlash tizimlarini joriy etish xorijiy bozorlardagi talab o'zgarishlarini oldindan aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, virtual ko'rgazmalar va xalqaro brendlash uchun raqamli kontent, jumladan, video, infografika hamda ko'p tilli veb-saytlarni ishlab chiqish standartlarini takomillashtirish korxonalarning xalqaro axborot makonidagi faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, eksportyor sanoat korxonalarida marketing strategiyasini samarali tashkil etishda tahlil – rejalashtirish – tashkil etish – amalga oshirish – nazorat bosqichlaridan iborat besh bosqichli tashkiliy-iqtisodiy mexanizmni qo'llash maqsadga muvofiq. Mazkur mexanizmning siklik xususiyati marketing strategiyasini bozor talablariga muvofiq ravishda muntazam takomillashtirib borish imkonini yaratadi. Raqamli marketing, differensiallash strategiyasi va bozor diversifikatsiyasini o'zaro integratsiyalashga asoslangan yondashuv esa so'rovnoma natijalariga ko'ra, eksport hajmini 20–25 foizga oshirish imkoniyatini yaratishi mumkin.

Umuman olganda, eksportyor sanoat korxonalarida marketing strategiyasini takomillashtirish tashkiliy, iqtisodiy va raqamli mexanizmlarning o'zaro uyg'unligini ta'minlashni talab etadi. Alohida eksport-marketing bo'limlarini rivojlantirish, malakali mutaxassislar tayyorlash, marketing faoliyatini moliyaviy rag'batlantirish, xalqaro sertifikatlashtirishni qo'llab-quvvatlash, zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan samarali foydalanish eksportyor korxonalarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini tizimli ravishda oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari O'zbekiston eksportyor sanoat korxonalari faoliyatida, tarmoq siyosatini ishlab chiqishda hamda korxona darajasidagi strategik rejalashtirish jarayonlarida amaliy jihatdan qo'llanilishi mumkin. Kelgusida kimyo, mashinasozlik va elektrotexnika kabi alohida sanoat tarmoqlari kesimida marketing strategiyalarining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tadqiq etish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni: https://lex.uz/ru/docs/-5841063
2. Porter M. E. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. – New York: Free Press, 1985. – 557 p.
3. Kotler P., Keller K. L. *Marketing Management*. – 15th ed. – Pearson, 2016. – 800 p.
4. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage // *Journal of Management*. – 1991. – Vol. 17, No. 1. – P. 99–120.
5. Cavusgil S. T., Zou S. Marketing Strategy-Performance Relationship: An Investigation of the Empirical Link in Export Market Ventures // *Journal of Marketing*. – 1994. – Vol. 58. – P. 1–21.
6. Leonidou L. C. An Analysis of the Barriers Hindering Small Business Export Development // *Journal of Small Business Management*. – 2004. – Vol. 42. – P. 279–302.
7. Baltabayev M. R. O'zbekiston Respublikasi to'qimachilik sanoati eksport imkoniyatlarini rivojlantirishda marketing strategiyasi: iqtisod fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. – T.: TDIU, 2005.
8. Ziyayeva M. M. Xizmatlar bozorini rivojlantirishning marketing strategiyasi: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. – T.: TDIU, 2018. – 67 b.

9. Jumayeva Z. B. Buxoro viloyati misolida eksport salohiyatini oshirish marketing mexanizmlari // *Iqtisodiyot va turizm*. – 2025. – № 6 (26). – B. 45–58.
10. Rajabova M. A. Sanoat korxonalarining marketing faoliyatini boshqarish samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar // *Iqtisodiyot va turizm*. – 2024. – № 4. – B. 23–34.
11. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Statistik to'plam – 2024*. – T., 2024. – Stat.uz.
12. World Bank. *Uzbekistan Country Economic Memorandum*. – Washington, DC: World Bank Group, 2024.
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 30-sentabrdagi PQ-228-son "Tadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori: https://lex.uz/en/docs/6217257
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 4-oktabrdagi PQ-295-son "Hududlarda sanoatni jadal rivojlantirish va sanoat korxonalarini eksportga jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori: https://lex.uz/docs/-7759270

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/1

© Materiallar koʻchirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna boʻlishingiz mumkin. Obuna boʻlgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga toʻlov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida joʻnatishingizni soʻraymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga joʻnatamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulugʻbek tumani
Kumushkon koʻchasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz